

На здобуття Державної премії Української РСР ім. Т. Г. Шевченка

ЩОРАЗУ, зустрічаючи цього рано посивілого сироокого чоловіка, думаю про безбороність добра в нашому сколоченому світі і про жертвіність, якої завжди чекає від людини краси. Думаю про те, що всю нашу культуру — не ту, котра карбованцем оцінюється і в нього виливається, а ту, що возвеличує споконвіку дух, жити його, — отож усю нашу культуру тримають, мов карпати, ось такі люди, як він, композитор, фольклорист, науковець, художній керівник відомого етнографічного хору «Гомін». Леопольд Ященко.

«Немає загадки таланту — є вічна загадка Любові», — писав свого часу великий людинолюб і людинознавець Григорій Тютюнник. Отож і я не питатиму, де в цього горячина, уродженця Києва, таке розуміння народної культури, зокрема пісні, така дивовижна прихильність до неї і потреба в ній... Людська душа не знає слів — вона просто любить. І родить таку ж любов.

Зрештою, життя у нього починалося звичайно: Київське музичне училище імені Глєра, потім — Київська консерваторія імені П. І. Чайковського і диплом музикознавця-фольклориста. Ще три роки аспірантури в Інституті мистецтвознавства, фольклору й етнографії (нині — імені М. Т. Рильського). I молодіжний (незабаром уже старший) науковий працівник відділу фольклористики цього ж тані Інституту Леопольд Ященко повністю порине в роботу і творчість. Захист кандидатської дисертації, прийняття в 1965 році до Спілки композиторів СРСР — логічне продовження дороги, на яку став. А дорога й цікава, й водночас непроста: фольклорні експедиції в різні регіони України, записи народних обрядів, пісень, розшифровка їх, видання тематичних збірників, статей з різних питань музичної культури, сuto своє, авторське.

І раптом... Та ні, не раптом, демократичні ідеї 60-х років, відродження національної культури розкололи, як і нині, суперечівкою наявіл. Про це український Ренесанс, віріо, ще буде мовлено правдиво й до кінця.

А тоді, у далекому 1968-му, Леопольд Ященко разом із 139 представниками київського студентства, робітництва і інтелігенції підписав колективного листа до ЦК КПРС, у якому висловлювалася тривога з приводу закритих судових процесів над інакодумцями. Ні, вони не страйкували, не мітингували, а просто підписали листа. Розправа не завершилася: вдома був обшук, звільнени з роботи. На цій нелегкій сторінці його біографії спіннося детьальне, ескізно та зільменене не тільки безжаліє поламало долю митця, а і стало пробою на міць і совість усіх, хто був із ним поруч.

На той час виповнилося 40 років. Немало уже зроблено: видано 10 книжок та пісенних збірників («Українське народне багатоголосся», «П. Демуськін», «Г. Верловка», «Українські народні романси» — крашого упорядкування не бачила й досі), «Буновинські народні пісні», «Державна капела бандурристів» та ін.), опубліковано понад 100 газетних і журналних статей. А скільки зародилося нових ідей та задумів!.. 2 червня відзначувався день народження, а 5 червня вчена рада Інституту проголосувала за його... звільнення (щоправда, один утірнувся). I хоча перед тим Ященка атестовано як перспективного працівника, визначальними все-таки стали не професійні якості, а та ж таки заяжена благонадійність.

«Був би Максим Тадейович живий, він би розібрався», — бідвались рідні. «Це помилка, — твердив сам собі. — Незаба-

ром буде все гаразд». I... ходив до інституту, робив роботу (вже не уявляв себе без неї). Колеги, хоч і співчували, та допомогти були без сил.

Незабаром — несподійна душа — організував етнографічний хор «Гомін», який взявся відродити в Києві народні зви-

вости!). I Ященкові знову кара: хор лінвідано, а керівника виключено із Спілки композиторів. Начальницька соняра вдарила не по гіллі, а прямо під корінь. Ні займатися улюбленою науковою роботою, ні публікуватися, зби бодай якоюсь годувати родину (вже росли

...Проходжу цими крутыми сходами до вершини його духу недарма, бо твердо знаю: лише до діаманта не пристає жодний бруд. Під час триденного арешту, поки близькі дру-

тесь, не про статки дбає, не за славою напоказ гониться. Вся його турбота — аби жила пісня.

У середині 80-х навколо Ященка знову стихійно виникає хор. Поки було літо, збиралися на алеях Гідропарку — погомоніти, поспівати, душу очистити. На зиму їх прихистив Будинок культури Київмітробуду. Так приньому й досі працюють.

Озирнутися — скільки ж то за цей час було виступів і поїздок, скільки пісень ожило у виконанні хору, скільки гарних традицій започатковано — відроджено. Спочатку на співи приходили здебільшого старші люди, які по півжиття прожили в місті, але від рідної пісні не відсахнулися і в міському гаморі-тлумі стужились за нею. Приходили сором'язливо, а то й насторожено — чи знову хто не тикне пальцем: провінція, мовляв. А потім потяглась молодь, старші почали приводити своїх дітей. Тепер при хорі чудовий дитячий ансамбль «Гагілка», яким керує учасниця хору Леся Потіцька. В самому ж хорі — робітники й інтелігенція, є, окрім українців, представники інших національностей.

По-новому зазвучали у виконанні хору і чумаші, козацькі, стрілецькі пісні й національні гімні. I знову не обійтися без упередженості, заборон. Але хіба можна спинити життя?

ТАКИЙ він і досі, після всіх перипетій-крайвід: не про матеріальні вигоди клопоче-

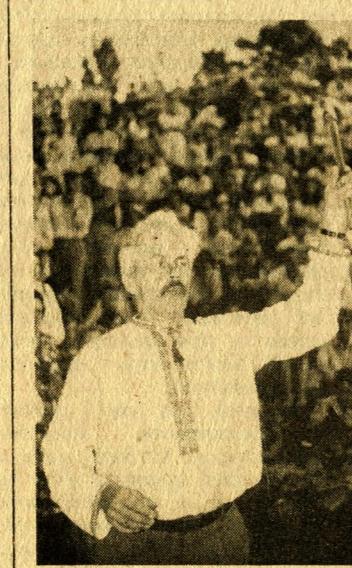
зовів язковою участю «Гомону». Часті гости хористи і у будинку літераторів, вчених, учителя тощо. Отак непомітно «Гомін» полюбився киянам, бо несе цікавий репертуар, бо щирій у намірах і діях. Воно просто розважає публіку, а й залучає її до активної співлі, співчасті, щедро ділиться своїм багатством і безперервно вчиться сам. А прикладом для усіх понад 150 учасників колективу є одержимість його керівника.

«Схиляється перед мужністю й одержимістю цієї людини», — сказала про Леопольда Ященка народна артистка України Ніна Матвієнко. — Він справжній син своєї долі й свого народу».

...Коли ви пізнім вечором повернетьесь додому і раптом десь у вагоні метро чи трамваю або на сходах ескалатора вам перехопить подих тримтливий голос сопілки, що вестиме закличний запорозький марш чи просто мелодію пісні, — знайте, — то грає він, Леопольд Ященко, романтик і одержимий, чистої душі й совітівлюдів. Таким його складається пісні, — знаєте, — то грає він, Леопольд Ященко, романтик і одержимий, чистої душі й совітівлюдів. Ященко.

Говорять, що духовні багатства, створені народом, невищерпні. У творчості хору вони зараз розкриваються новими сторонами. Відчутно допомагає йому й власна фонотека Леопольда Івановича, яку він збирає по всій Україні. Але ж то нелегка праця — розшифрувати пісні, розписати їх на голоси й підголоски. А ще Ященко — автор багатьох пісень (як слів, так і музики). До речі, всі твори, які виконує «Гомін», його керівник сам гармонізував.

Мабуть, не знайдеться жодного районця на Київщині, де не побував «Гомін». Бровари, Березань, Ставище, Бородянка, Бориспіль, Переяслав-

А СЛАВА НЕ ЗГИНЕ, КОЗАЦЬКАЯ СЛАВА

Іванко Й Тарасик) — познає зліквідованість як митця. Скільком людям, особливо тим, що віднедавна пріхали до Києва із села і ще не забули запаху й голосу рідної хати, зігрів душу той хор. Як живлюще зазвучала українська пісня на київських вулицях, як потяглися молоді до рідного слова, а згодом і до хору (хоч і не було ще закону про мови). Проте в національному дежто вбачає націоналістичне (наше пильнування благочести-

ї зі шукали справедливості й клопоталися про звільнення, дружина принесла Леопольду Івановичу передачу. Не звертаючи уваги на харчі, запитав докірливо, чом же воно на потного паперу не принесла?

МАІЖЕ всі добродійні концерти Українського фонду культури нині проходять з

Нatalka ПОКЛАД,
поетеса.